

Heilige stilte in Roemenië

Lopen van klooster naar klooster in de ongerepte Roemeense natuur.

Neerknielen in kerken vol rijk gekleurde gewelven en iconen. Ver weg van de wereld van mobiele telefoons en internet komt schrijfster Rosita Steenbeek tot rust.

*In de verte, als een visioen, licht een klooster op,
wit tussen de kleurige bomen.*

Foto's pagina rechts,
vanaf linksboven en
met de klok mee:

In de stilte van de kerk
in het klooster Horaite
met voorin de schitte-
rende iconostase.

De kerk van het witte
klooster Sihastria.

Kleurrijke schilder-
ingen bedekken muren
en plafonds van de
kerken in Roemenië.

Een boerengezin op
weg naar huis na een
dag werken op het
land.

Voordat de dienst be-
gint steekt een monnik
de olielampen aan.

Zondagochtend in
Secu; de dorpelingen
stromen toe voor de
eredienst. een volle
kerk in Secu; voor de
verwarming van de
huizen wordt nog op
grote schaal gebruik
gemaakt van zelf ge-
sprokkeld hout uit de
uitgestrekte bossen.

Mijn mobieltje rinkelt regelmatig, het stormt in mijn hoofd van dingen die ik moet doen. Eigenlijk had ik besloten geen nieuwe opdracht aan te nemen vanwege de drukte, maar als Happinez me vraagt of ik mee wil op een reis langs orthodoxe kloosters in Roemenië, wankel ik. We zullen wandelend door overweldigende natuur van het ene naar het andere klooster gaan en logeren bij de monniken. Zo'n tocht terug naar de bron, naar een oerbestaan, zal me misschien juist nieuwe kracht en inspiratie geven. Ik ben blij als ik toch ja zeg tegen dit avontuur, want ik snak naar verstilling. Uren rijden we door het Roemeense land, dat vlak is en arm. In de verte liggen de Karpaten als een lange, donkere wand. Veel huizen zijn vervallen, hier en daar staat het skelet van een fabriek. Langs de kant van de weg worden uien verkocht, appels, bezems. Geleidelijk wordt het landschap lieflijker, met huizen geschilderd in zachte tinten en veranda's waar bloembakken op staan, ouderwetse hooibergen op het erf. Schaapskuddes grazen vredig onder het wakend oog van herders en herdershonden. Dan breekt de zon door, alsof er een donker gordijn wordt weggetrokken. De hooibergen lijken van goud, het land gaat gloeien en raakt overdekt met bossen die verkleuren van groen naar alle schakeringen geel, brons, koper, bruin en rood. In de verte, als een visioen, licht een klooster op, wit tussen de kleurige bomen. Langzaam rijden we verder over een kronkelpad het woud in tot we bij een volgend klooster aankomen, Sihastria, waar we overnachten. Hier wonen zo'n honderd monniken. De telefoon heeft geen bereik meer en internet kennen ze hier niet. Het voelt als een bevrijding. Door al die mailtjes en telefoontjes, de veelheid aan onderwerpen waarmee je je tegelijk moet bezighouden, kun je jezelf geheel verliezen. Die voortdurende stroom van prikkels verhindert dat je je concentreert en afdaaft naar een diepere laag. Ik merk dat de rust zich al meester van me begint te maken.

Roffelende hamertjes

Onze gids, Elisabeth, heeft in de zes jaar dat ze hier komt in alle kloosters vriendschappen opgebouwd. Fotografie Mirjam en ik worden dan ook allerhartelijkst verwelkomd door gastenmonnik Sofroni, die ons onze kamers wijst. In mijn kamer staat een enorme stenen kachel waar hout in knettert. Ik pak mijn schamele spullen uit. Geen hoge hakken, niet telkens iets anders aan, geen make-up of nagellak: ook dat is wel eens rustig. Als ik het raam open, klinkt

er een wonderlijk geluid uit de verte. Aanzwellend geroffel. Even later legt Elisabeth uit dat dit geluid wordt gemaakt met houten hamertjes. De Turken verboden het klokgelui en toen is dit de manier geworden om mensen op te roepen ter kerke te gaan. Wij gaan ook, maar eerst worden we in de eetzaal verwacht.

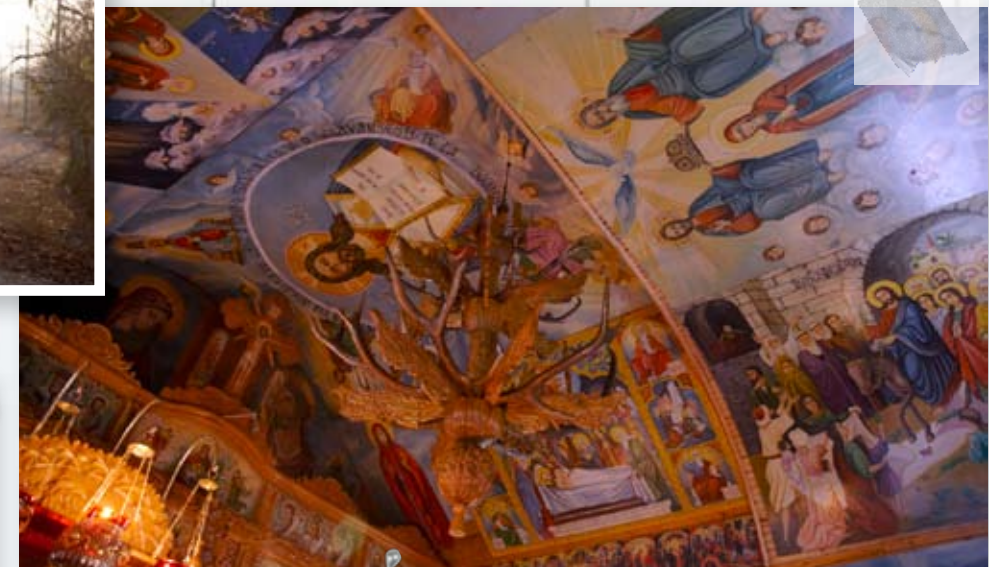
Door de schemering volgen we vader Sofroni, die in zijn lange zwarte pij voor ons uit loopt naar een groot wit gebouw. Hij opent een deur, begroet vrouwen die in lange rokken en met hoofddoekjes om wasteilen vol knoflook staan te pellen, doet nog een deur open en dan zijn we in een ruimte vol felle kleurenpracht. De helderblauwe gewelven zijn bestrooid met gouden sterren, veelkleurige engelen, apostelen en profeten. Daaronder staan tafels met witte kleden. Aan een van de tafels zitten nog monniken te eten, allemaal in het zwart, het ronde zwarte hoofddeksel boven hun lange baard en paardenstaart. De maaltijd bestaat uit smakelijke soep, een groot zelfgebakken brood, kaas en stukjes ui die je er los bij eet nadat je ze met zout hebt bestrooid. Alles van eigen erf. Ook de wijn is door de monniken gemaakt. We eten, zoals de monniken, in stilte. Ik voel me geborgen in deze stille ruimte waar de beelden zoveel verhalen vertellen.

Gedragen

Het is schemerig in de grote kerk. Maar vóór ons fonkelt en glanst de iconostase - de wand met iconen die de altaarruimte afschermt - in goud en duizend kleuren.

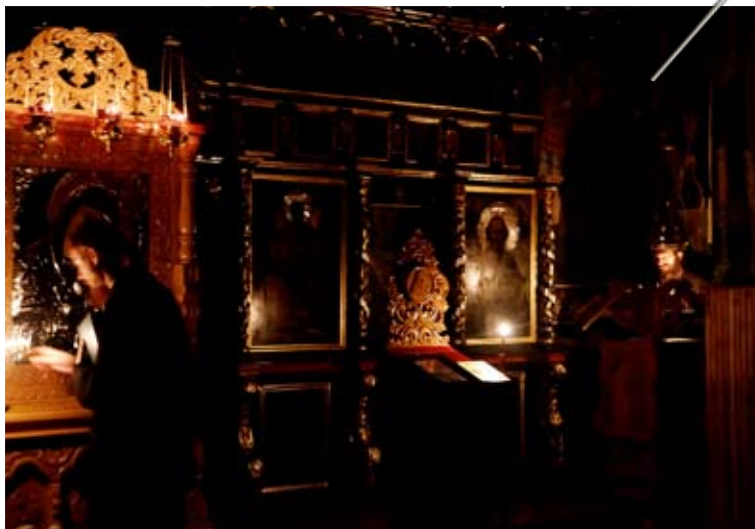
Rechts staan de mannen, links de vrouwen. Voor in de kerk zingen de monniken met diepe stem de gebeden en lezen de psalmen, in monotone melodie. Er zijn veel jonge mannen bij. Wat zou hen bewegen? Elisabeth vertelde dat voor velen een roeping, maar voor anderen ook wel de armoede een reden tot toetreding was. Maar behalve een fraai onderdak en elke dag een eenvoudig doch voedzaam maal, zal het ook wel iets gezelligs hebben.

Mensen komen binnen, lopen naar voren, begroeten de iconen alsof ze hun familie groeten, kussen ze, slaan kruisen, gaan diep door de knieën waarbij ze met de rechterhand hun voet aanraken, opnieuw en opnieuw. De monniken doen hartstochtelijk mee met dit mysterieuze ballet. Ik voel me opgenomen in een ernstig spel van schaduw en licht, gedragen door gebed. Het is of alle stemmen en zorgen in mijn hoofd worden verdrongen door de diepe melodie van het gezang, de geur van wierook, de overgave van al die biddende mensen, de glans van de iconen. Als iedereen knielt, kniel ik ook. Het is goed om de grond te voelen, >

*'Ik voel me opgenomen in
een ernstig spel van schaduw en licht,
gedragen door gebed.'*

*Als iedereen knielt, dan kniel ik ook.
Het is goed om de grond te voelen.'*

> merk ik. 'Heer erbarm U, Heer erbarm U', zijn de woorden die voortdurend worden herhaald. Soms lijkt de grens tussen tijd en eeuwigheid weg te vallen, alleen op mijn horloge zie ik dat we twee uur verder zijn. De dienst is nog lang niet voorbij, maar je kunt in en uit lopen wanneer je wilt. We wandelen naar het kerkhof, over een pad met aan weerskanten hoge bomen. Er is niemand te bekennen. De kruisen komen vaag uit het duister omhoog door olielampjes die op de graven branden. Hoge dennen staan in een strakke rechthoek om de doden heen en houden de wacht. Langs de stammen gaat mijn blik omhoog naar de dichtbestrooide sterrenhemel, waar ook de Melkweg helder is te zien. Steeds stiller wordt het in mij, steeds meer onderdeel voel ik me van deze toverachtige wereld. De sterrenhemel flonkert als de iconostase.

Rustig en mild

De volgende ochtend ben ik vroeg wakker en ik luister naar de stilte. Verbaasd denk ik terug aan eergisteren, toen ik nog zo woest was op de douanebeambten die me toesnauwden. Misschien zou ik nu al in staat zijn om rustig te blijven en mild, als een monnik. Weer klinkt het geroffel van de hamertjes door de vallei, even later volgen de klokken. Langs ganzen, hooibergen en houtschuren wandelen we naar het naburige klooster. Daar gebruiken we het middagmaal en gaan dan met een rugzak en een stok op pad naar een ander, klein klooster waar vier monniken en een abt wonen. Je kunt er alleen te voet komen; een klauteracht van een paar uur. Tegen een brug over een stroompje staan wandelstokken gemaakt van boomtakken. Er liggen zakken aardappelen die je kunt meenemen naar het klooster als je krachten overhebt. Een oude vrouw in het zwart komt uit het bos en zet haar stok neer. 'Domne ajute', zeggen we tegen elkaar. 'God helpe je.' Zwijgend, zoals afgesproken, klimmen we omhoog door het bos. Geheimzinniger, wilder en dichter wordt het woud. Het pad is steil en kronkelt langs hellingen, door een wereld van donkere stammen en felkleurig blad. Het begint heel licht te sneeuwen. Ik ben omringd door dezelfde kleurenpracht als in de kerken, het is of de scheping één grote tempel is.

Bron van zijn

We klimmen al een paar uur als ik, hoog boven me tussen de dennen, een okergeel torentje zie oprijzen, als in een sprookje. Over een smal pad bereiken we de poort. We staan op een terrein met een paar houten huisjes met

rode daken en een kleine gele kerk. Een jonge monnik komt ons tegemoet, sneeuwvlokken op zijn zwarte kleding en in zijn baard. Hij toont ons onze kamer. Drie bedden staan rond zo'n zelfde stenen kachel die op hout gestookt wordt en de kamer al warm heeft gemaakt, wat een welkom gevoel geeft. Een kandelaar met kaarsjes die ook in de kerk worden gebrand, zorgt voor het licht, want hier is geen elektriciteit. Het eten staat klaar, zegt hij, en daarna begint de dienst. Er is voor ons gedekt in een ruime kamer met knetterende kachel en kleurige iconen aan de muur. Op tafel branden kaarsjes naast een grote pan borsj, Russische koolsoep. Er is ook geroosterde vis, aardappelpuree, eieren, rode wijn. Maar we beginnen met een bekertje warme tuică uit de thermoskan, zoete en flink alcoholische zelfgebrouwde pruimenlikeur. Elisabeth leest het 'Onze Vader', vertaald uit het Aramees, de taal die Jezus sprak. 'Bron van zijn die ik ontmoet in wat mij ontroert. Ik geef U een naam opdat ik U een plaats kan geven in mijn leven. Bundel Uw licht in mij - maak het nuttig.'

Wereld van kleur

Voordat we naar de kerk gaan, bezoeken we de klokkentoren en wachten daar op het luiden, maar weer klinkt het vertrouwde geroffel. In de verte doemt een lange zwarte gestalte op. Hij loopt rondom de kerk met langzame tred, hamerend in een steeds opzweperend ritme. Dan komt hij al roffellend de klokkentoren in, pakt vervolgens het touw van de klok, zodat het galmt over de bergen. In de voorhal van het kerkje doen we onze schoenen uit en we lopen naar binnen. Door een paar kleine ramen valt laat middaglicht naar binnen op de iconostase en de bladzijden van het boek waaruit een van de monniken voorleest, zangerig, met diepe stem. Een olielampje laat in de schemering het gezicht van de moeder Gods glanzen. Ik kniel op een donkerrood tapijt waar oranje en gele motieven doorheen gewoven zijn, en het is alsof dit tapijt en dat van het woud waar ik net mijn voeten zette in elkaar overlopen, of het hetzelfde kledingstuk is. Langzaam maar zeker wordt het donkerder buiten, de kaarsjes gaan aan, zodat we nu binnen in een wereld van kleur zijn.

Terug in de Middeleeuwen

De monniken vragen of we vannacht om één uur weer naar de kerk willen en het gekste is dat ze dat zelf helemaal niet gek vinden. Wij besluiten toch maar te gaan slapen en krachten op te doen voor de volgende dag. Het is warm in onze kamer door de loeiende kachel. We vallen >

Foto's pagina links, vanaf linksboven en met de klok mee: Het klooster met de gele huisjes ligt diep in het bos verscholen.

Vader Damian steekt de kachel in het logeerverblijf aan.

De kloostergang van het 'liefdesklooster' Agapia.

Zoals alles in de kerken hier is ook de standaard voor psalmboeken prachtig gedecoreerd.

Vader Gregorie begroet de icoon in de kerk van Horaita.

Wandelend door de ochtendnevel naar weer een volgend klooster.

Het luiden van de klokken is inmiddels weer toegestaan, maar wordt nog steeds voorafgegaan door het geroffel van houten hamertjes, een erfenis uit de tijd van Turkse overheersing.

*‘Een ware pelgrimage voert
naar binnen, naar de diepere
lagen onder alle ruis.’*

> vroeg in slaap, maar midden in de nacht word ik wakker en ik zie Elisabeth in de kamer staan. ‘Wat ga je doen?’ vraag ik. ‘Naar de kerk?’ Ik merk dat ik het op een toon vraag alsof ik haar betrap, alsof ze er stiekem tussenuit wilde knippen. ‘Naar de wc.’ Ze moet erg lachen. ‘Maar als je naar de kerk wilt?’ vraagt Elisabeth. Het is kwart voor één. Tja, nu we toch wakker zijn...

Eerst ga ik ook naar de wc. Dat is een waar avontuur, met zaklantaarn, bergschoenen en stok over een glibberig pad naar een houten hutje in het bos. ‘s Winters zijn hier geen pelgrimstochten vanwege de beren en wolven die je kunt tegenkomen. Heimelijk hoop ik dat er een van zich laat horen. Op mijn terugtocht schijn ik met de zaklantaarn op een grote stenen oven achter de keuken. Hier ben je in de Middeleeuwen en ik ervaar het als weldadig om weer met mijn neus op de basisdingen gedrukt te worden. Even later staan we voor de deur van het kerkje, maar er is niemand, dus gaan we maar weer terug naar onze kamer en nemen een bekertje tuică als slaapmutsje. Dat doet zijn werk. Maar weer word ik wakker, nu van geroffel. De hamertjes, steeds opzweperder. Ik kijk op mijn horloge. Half drie. Zou mijn zusje, die psychotherapeut is, dit bedoelen met ‘collectieve waan’? Ik beheers mijn nieuwsgierigheid en duik weg onder de dekens.

Spiegel

In de ochtendnevel verlaten we het klooster. Ik zou graag langer blijven op deze oerplek, maar er wachten nieuwe kloosters. En daar lopen we weer door het woud, klimmend en dalend, over omgevallen bomen soms, losgerukte stronken. De schepping is één grote spiegel. Soms breekt er iets, valt er iets om, maar het is humus voor nieuw leven. Dieper en dieper daalt de rust neer. Altijd weer vind je obstakels op je pad, maar je klimt eroverheen. We praten niet. Af en toe leest Elisabeth een tekst voor die tot overpeinzing aanzet.

Het stortregent als we het volgende klooster bereiken, waar we alleen de kerk zouden bezichtigen. Maar de monniken wenken en nodigen ons aan tafel. Weer wordt ons zelf verbouwd en bereid voedsel voorgezet. Als de regen stopt, klimmen we omhoog naar de grot van Theodora, een zuster die zich eeuwen geleden verborg voor de Turken en daar twintig jaar leefde. In het hart van de aarde, tussen ontzagwekkende rotsen. Verder lopen we, door het bos, over weilanden en velden tot we bij het ‘Liefdesklooster’ aankomen, Agapia, wit met rode veranda’s. Met driehonderd nonnen is dit het grootste vrouwenklooster van Europa. Op

een bord bij de ingang staat een grote mond afgebeeld met een kruis erdoorheen: geen lippenstift. Vermoedelijk is dat niet zozeer vanwege de ijdelheid, maar om niet al die iconen met lippenstift te bezoedelen. De gastenzuster neemt ons mee naar een atelier waar kleden worden geweven, en waar op kleine doekjes met minuscule steekjes afbeeldingen worden geborduurd van een apostel, Jezus, de moeder Gods. In stilte, als één lange meditatie. Ook in het iconenatelier hangt die meditatieve sfeer. Stil, en soms onderbroken door gebed, werken de nonnen aan de icoon. Dan vervolgen we ons pad naar het laatste klooster, Horaita, waar we overnachten. Het ligt weergaloos tussen de ongerepte heuvels. De grote stenen kachels zijn voor ons aangestoken door vader Damian, die ooit ingenieur was en wegliep met Nietzsche en diens kreet ‘God is dood’. Een diepe crisis bracht hem hier, en zijn nihilistische blik is veranderd. Hij heeft geleerd om alles te zien als een geschenk, zegt hij. Ook verdriet, daar groei je van. Ook de regen waar de aarde naar smachtte.

Een ware pelgrimage voert naar binnen, naar de diepere lagen onder alle ruis, en dat is wat ik ervaar. De tocht is louterend, inspirerend, troostend. Nu en dan de verbrokingeling de rug toekeren is heilzaam. Dan gebeurt in je innerlijk wat met een glas modderwater gebeurt dat je, na het flink geschud te hebben, neerzet en met rust laat. Ik zal niet toetreden tot het klooster, maar af en toe een periode als deze geeft de kracht en de balans om je te handhaven midden in het volle leven. 🌿

TEKST ROSITA STEENBEEK FOTOGRAFIE MIRJAM BLEEKER

ZELF EEN KLOOSTER-TOCHT MAKEN

De kloostertocht van Rosita Steenbeek en fotograaf Mirjam Bleeker werd georganiseerd door ritueelbegeleider Elisabeth Brouwer Van Bureau Balans. Zij begeleidt pelgrimstochten, retraites en rituelen, zowel voor particulieren als bedrijven. De eerstvolgende kloostertocht in Roemenië staat gepland van 1 tot en met 8 mei 2011.

Voor informatie: www.pelgrimstochten.eu en 06 29353311